

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m.; given Stockholms slott den 14 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, anför:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkten 132, anmälde jag, att gällande bestämmelser om statsbidrag till driften av förlossningsanstalter syntes vara i behov av viss jämkning i de fall, där vården helt ombesörjdes av en eller flera distrikts- eller reservbarnmorskor. Jag meddelade även, att förslag i ämnet den 24 oktober 1940 framlagts av medicinalstyrelsen och varit föremål för remissbehandling ävensom att ytterligare en framställning av beskaffenhet att bära beaktas i detta sammanhang vore att

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 1 saml. Nr 115.

förvänta. I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan å särskild proposition i ämnet, till bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. beräkna ett förslagsanslag av 1,300,000 kronor.

Sedan ifrågakvarande ärende numera färdigberetts, ber jag få upptaga det samma till behandling.

Gällande bestämmelser.

Gällande bestämmelser om driftbidrag till förlossningsanstalter och väntehem m. m. återfinnas i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) med däri genom kungörelsen nr 262/1939 vidtagen ändring. Dessa kungörelser innehålla bland annat följande.

Statsbidrag utgår till landsting, kommun, kommunalförbund, förening eller stiftelse för driften av barnbördshus, barnbördsavdelning, förlossningshem och förlossningsrum hos barnmorska ävensom för driften av väntehem för barnaföderskor i rikets ödemarksområden samt för hemhjälp åt kvinna, som vistas å dylikt väntehem.

Bidrag till driften av förlossningsanstalt utgår med 3 kronor för dag och barnaföderska, som vårdas å allmän sal å barnbördshus eller barnbördsavdelning eller å förlossningshem om minst sex vårdplatser, samt med 2 kronor för dag och barnaföderska, som vårdas å förlossningshem om högst fem vårdplatser eller å förlossningsrum hos barnmorska, dock i samtliga nu nämnda fall för högst tio dagar.

Såsom villkor för driftbidrag stadgas bland annat, att vårdavgift å allmän sal eller därmed likställt rum icke må överstiga för den tid, under vilken statsbidrag utgår, en krona för dag och barnaföderska jämte barn samt för tiden därefter den för andra patienter, tillhörande sjukvårdsområdet, för vård å allmän sal å lasarett respektive sjukstuga fastställda avgiften, ävensom att särskild förlossningsavgift icke må i något fall avkrävas barnaföderska. Beviljat statsbidrag utbetalas halvårsvis i efterskott.

Jämlikt lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall riket för tillgodoseende av barnaföderskors behov av förlossningshjälp vara indelat i barnmorskedistrikt. Distriktsbarnmorska är bland annat skyldig att utan särskild ersättning efter anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Distriktsbarnmorska skall åtnjuta dels kontant lön av minst 1,500 kronor för år jämte tre ålders-tillägg, vardera å 100 kronor efter tre, sex och nio års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock kostnadsfritt möblerad bostad jämte värme och lyse eller ock ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris. Utöver sålunda stadgad lön äger distriktsbarnmorska, som under loppet av ett kalenderår biträtt vid mer än 25 förlossningar i hemmet eller å förlossningsanstalt, vilken drives av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, åtnjuta lönetillägg med 10 kronor för varje sådan förlossning utöver tjugufem, dock högst med 300 kronor för kalenderår. Till distriktsbarnmorskas

årliga avlöning bidrager staten enligt kungörelse den 21 juli 1937 (nr 744) med 1,500 kronor jämte belopp, motsvarande dels till henne utgående ålders-tillägg, dels ock det särskilda lönetillägg å högst 300 kronor, vartill barn-morskan må vara berättigad. Övriga distriktsbarnmorska tillkommande löne-förmåner bestridas av vederbörande landsting eller stad, som ej deltagar i landsting.

Ärendets bakgrund.

I skrivelse till medicinalstyrelsen den 6 februari 1939 framställde *landstingets förvaltningsutskott i Västerbottens län* förfrågan, huruvida statsbidrag finge utgå till avlöning av distriktsbarnmorska, som biträdde vid sjukstugas förlossningsavdelning, oaktat statsbidrag till driften av sådan avdelning av landstinget uppbares. Därvid anförde förvaltningsutskottet huvudsakligen följande.

Den anordningen hade hittills varit gällande inom de orter, där landstinget haft förlossningsavdelningar anordnade vid sjukstugor, att tvenne distriktsbarnmorskor biträtt vid förlossningsavdelningen varannan månad och varannan månad i den öppna vården inom tvenne angränsande distrikt. Därtill hade beordrats den distriktsbarnmorska, som haft sin station å platsen för sjukstugan, samt distriktsbarnmorskan i närgränsande distrikt. Genom denna uppdelning hade arbetet fördelats på ett bättre sätt än om *en* distriktsbarnmorska ensam fått svara för alla förlossningar vid avdelningen.

Därest landstinget, för att komma i åtnjutande av driftbidrag till dessa avdelningar enligt kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743), måste anställa särskild barnmorska vid desamma, kunde det enligt förvaltningsutskottets mening befaras, att hennes arbete i längden bleve så betungande, att vid vissa anstalter tvenne barnmorskor måste anställas. Den i öppna vården arbetande distriktsbarnmorskan komme, även om flera distrikt kunde indragas, att få mycket lindrigt arbete, då det hittills visat sig, att flertalet av barnaföderskorna sökte sig in till förlossningsavdelningen. En dylik tillämpning av kungörelsen skulle tillika innebära, att landstinget i verkligheten endast komme att tillföras ett ringa bidrag till kostnaderna för driften av dessa avdelningar, varemot genom de barnmorskedistrikt, som bleve indragna, statens bidrag komme att väsentligt minskas.

Av motiven till berörda kungörelse syntes förvaltningsutskottet ock framgå, att något hinder ej mötte för barnmorskestyrelse att beordra en distriktsbarnmorska att tidvis tjänstgöra å en förlossningsavdelning vid sjukstuga, ehuru hon för denna tjänstgöring uppjure lön, som till större delen bestredes av statsmedel.

I svarsskrivelse den 27 april 1939 framhöll *medicinalstyrelsen* bland annat följande.

Därest distriktsbarnmorska ålades att tjänstgöra å en sjukstugas barnbördsavdelning, skulle statsbidrag komma att utgå både till hennes avlöning såsom distriktsbarnmorska och till driften av den barnbördsavdelning, vid vilken hon tjänstgjorde. Detta innebure, att dubbelt statsbidrag skulle komma att utgå till avlönande av dylik barnmorska, vilket rent principiellt icke borde komma i fråga. Den distrikts- eller reservbarnmorska åliggande skyldigheten att tjänstgöra å förlossningsanstalt avsåge enligt styrelsens mening

närmast det förhållandet, att vid dylik anstalt funnes en fast anställd barnmorska, som i vissa fall behövde biträde av annan barnmorska.

Styrelsen insåge dock, att sådana speciella förhållanden kunde vara rådande i vissa delar av riket, att det kunde vara önskvärt, att av förvaltningsutskottet företagen anordning att låta distriktsbarnmorskor alternerande uppehålla barnmorskebefattning å dylik anstalt kunde komma till stånd. Enligt styrelsens mening borde dock i sådant fall viss minskning av statsbidraget till driften av anstalten åvägbringas. Styrelsen föresloge därför förvaltningsutskottet, att efter därom närmare verkställd utredning till styrelsen inkomma med förslag i nämnda hänseende.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 maj 1939 framhöll *Västerbottens läns förvaltningsutskott* — som ansåg sig sakna anledning att taga initiativ till en sänkning av statsbidraget till driften av ifrågavarande anstalter — att gällande statsbidragsbestämmelser med medicinalstyrelsens tolkning innebure, att landstingen komme i sämre läge med statsbidrag till förlossningsanstalter än utan sådant bidrag. Enligt förvaltningsutskottets mening måste styrelsens tolkning anses orimlig till sina verkningar med avseende på förlossningsanstalter av mindre typ. Förvaltningsutskottet hemställde därför, att Kungl. Maj:t, om styrelsens tolkning av bestämmelserna vore riktig, måtte vidtaga åtgärder för bestämmelsernas ändring därhän, att distriktsbarnmorska skulle vara skyldig svara för förlossningsvården vid anstalt med ett högsta vårdplatsantal av sju utan att detta skulle föranleda någon minskning av landstingets rätt till driftbidrag.

Med anledning av denna framställning förklarade *Kungl. Maj:t* genom beslut den 21 mars 1940 hinder icke möta för landstinget att tills vidare, till dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade, komma i åtnjutande av statsbidrag i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) angående statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. beträffande sådana vid sjukstugor inrättade förlossningsavdelningar, som inrymde högst fem vårdplatser, oaktat att där icke funnes anställd annan barnmorska än distriktsbarnmorska, till vilkens avlöning statsbidrag utginge jämlikt den nyssnämnda dag utfärdade kungörelsen (nr 744) angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor m. m.

Samtidigt uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att med beaktande av sambandet mellan den öppna och slutna förlossningsvården till omprövning upptaga spörsmålet, efter vilka grunder statsbidrag borde utgå till driften av förlossningsavdelningar vid sjukstugor samt förlossningshem, där vården ombesörjdes av en eller flera distriktsbarnmorskor, till vilkas avlöning statsbidrag utginge enligt kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 744), samt för Kungl. Maj:t framlägga det förslag, vartill omprövningen kunde föranleda.

Härefter har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 6 april 1940 meddelat, bland annat, att såsom led i den av styrelsen godkända planen för förlossningsvårdens tillgodoseende inom Norrbottens län inginge tillhopa fem till sjukstugor förlagda förlossningsavdelningar, som vardera inrymde högst fem vårdplatser, och att vid samtliga dessa avsikt torde föreligga att såsom

barnmorska anställa vederbörande distriktsbarnmorska. För två av dem hade ansökan om statsbidrag redan ingivits. I nämnda plan inginge jämväl ett förlossningshem om fyra vårdplatser i Övertorneå, beträffande vilket under hand uppgivits, att såsom barnmorska därstädes troligen komme att anställas vederbörande distriktsbarnmorska.

Motsvarande vore fallet med vissa planerade förlossningsavdelningar inom andra län, främst Kopparbergs län. Den möjligheten kunde heller icke uteslutas, att samma fråga när som helst i samband med begärd ändring av redan godkänd plan skulle kunna komma att uppstå inom annat landstingsområde.

Med hänsyn till vad sålunda anförts fann medicinalstyrelsen önskvärt, att de för Västerbottens län gällande föreskrifterna finge tills vidare tillämpas inom samtliga landstingsområden, till dess en definitiv reglering hunnit slutföras på grundval av det medicinalstyrelsen den 21 mars 1940 givna uppdraget. Styrelsens skrivelse utmynnar i enlighet härmed i en hemställan av sist angiven innebörd.

Denna skrivelse har hittills icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Medicinalstyrelsens förslag.

Med skrivelse den 24 oktober 1940 har medicinalstyrelsen framlagt förslag till definitiv lösning av ifrågavarande spørsmål. Däri anför styrelsen, som i det följande jämställer reservbarnmorska med distriktsbarnmorska, till en början:

På senaste tiden hade vid flera förlossningsanstalter sådana svårigheter uppstått för erhållande av nödig barnmorskehjälp, att risk föreläge, att vissa sådana anstalter icke längre på tillfredsställande sätt skulle kunna drivas. Denna omständighet vore av betydelse vid behandlingen av här ifrågavarande spørsmål, ty därigenom måste distriktsbarnmorskor i högre utsträckning än man förut tänkt sig komma till användning å förlossningsanstalterna.

Man syntes i dylikt avseende böra särskilja två olika fall, nämligen *dels* fall, då distriktsbarnmorska antingen tillfälligtvis, exempelvis vid semester eller kortare sjukledighet för den ordinarie barnmorskan, eller också regelbundet viss dag eller vissa timmar per vecka tjänstgjorde vid förlossningsanstalt, *dels ock* fall, då distriktsbarnmorska under längre tid vid dylik anstalt utförde arbete, för vilket en särskild barnmorska borde vara fast anställd. I det förra fallet syntes inga särskilda grunder erfordras för statsbidraget, utan borde detsamma utgå med belopp, som för dag och barnaföderska angivits i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743). I det senare fallet däremot ansåge styrelsen frågan om fastställande av dylika särskilda grunder böra övervägas.

För att lättare kunna avgöra, om och i vilken utsträckning sådana särskilda grunder erfordrades, hade styrelsen ansett det vara lämpligt att beträffande för det dåvarande drivna barnbördsavdelningar vid sjukstugorna i Västerbottens län verkställa vissa ekonomiska beräkningar. Med ledning av för ändamålet infordrade uppgifter hade styrelsen för envar av nämnda förlossningsanstalter under tre olika alternativ beräknat de under första halvåret 1940 uppkommande inkomster och utgifter för landstinget, som stode i samband med frågorna om statsbidrag till driften av avdel-

ningarna samt därstädes tjänstgörande barnmorskor. *Det första* alternativet avsåge, att avdelningen dreves utan statsbidrag men med en distriktsbarnmorska anställd, *det andra*, att driftbidrag utginge i enlighet med kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) och att en distriktsbarnmorska tjänstgjorde vid avdelningen, samt *det tredje* slutligen, att driftbidrag utginge på sätt nyss nämnts men att vid avdelningen funnes anställd särskild barnmorska. Resultatet av beräkningarna framginge av följande sammanställning, däri med nettoinkomst respektive nettoutgift avsåges landstingets inkomst av statsbidrag och vårdavgifter, sedan i förekommande fall (alt. III) löneutgifter för särskild anstaltsbarnmorska frånräknats.

		Alternativ I. Nettoinkomst för halvt år kronor	Alternativ II. Nettoinkomst för halvt år kronor	Alternativ III.		
				Inkomster kronor	Utgifter kronor	Nettoinkomst respektive nettoutgift för halvt år kronor
Byske	(5 vårdplatser)	1,348	2,404	2,404	1,339	+ 1,065
Tärna	(3 ")	576	1,024	1,024	1,339	— 315
Åsele	(4 ")	1,116	1,994	1,994	1,339	+ 655
Stensele	(5 ")	1,398	2,630	2,630	1,339	+ 1,291

Härefter fortsätter styrelsen:

Av sammanställningen framginge otvetydigt, att landstinget för de angivna barnbördsavdelningarna skulle förorsakas högre nettoutgifter, om särskild barnmorska anställdes för att statsbidrag skulle få uppbäras enligt kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743), än om distriktsbarnmorska tjänstgjorde därstädes och statsbidrag icke utginge till avdelningens drift. Utredningen visade även, att ju lägre antalet vårdplatser och ju mindre antalet underhållsdagar å avdelningen vore, desto större bleve landstingets nettoutgifter eller desto mindre bleve dess nettoinkomster. Det syntes styrelsen troligt, att om motsvarande beräkningar gjordes i fråga om barnbördsavdelningar vid sjukstugor inom andra landstingsområden, man i stort sett skulle komma till samma resultat.

Styrelsen vidhölle sitt tidigare gjorda uttalande, att, därest statsbidrag till driften av barnbördsavdelning utginge jämlikt kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) och distriktsbarnmorska vore anställd därstädes, skälig sänkning av nämnda bidrag borde komma till stånd. En sådan sänkning borde, såsom styrelsen tidigare framhållit, verkställas endast i fall, då distriktsbarnmorska under längre tid utfört arbete vid anstalten, för vilket en särskild barnmorska hade bort vara anställd. För att undvika svårigheter i den praktiska tillämpningen av en sådan regel borde föreskrift meddelas därom, att, då distrikts- eller reservbarnmorska under en tid av tillhoppa minst tre månader av ett och samma kalenderår å förlossningsavdelning vid sjukstuga eller å förlossningshem utfört arbete, för vilket särskild barnmorska bort vara anställd, statsbidraget till anstaltens drift skulle för den tid *utöver* tre månader av kalenderåret, varunder tjänstgöringen varat, utgå med visst reducerat belopp. Denna bestämmelse borde gälla vare sig en och samma distrikts- eller reservbarnmorska hela tiden tjänstgjort därstädes eller om två eller flera sådana barnmorskor efter varandra utfört ifrågavarande arbete. Anledningen till att styrelsen vid längre tjänstgöring än tre månader icke förordat en nedsättning av statsbidraget för *hela* tjänstgöringstiden, vore den, att, då statsbidraget utbetalades halvårsvis i efterskott, en dylik reduk-

tion gång efter annan måste komma att påverka ett för det första halvåret redan utbetalat statsbidrag, vilket syntes styrelsen mindre lämpligt.

För bedömande av frågan, med huru stort belopp statsbidraget skäligen borde minskas, har styrelsen verkställt en utredning angående den nettoinkomst i nyss angivna mening, som kunde beräknas hava erhållits vid en var av barnbördsavdelningarna å Byske, Tärna, Åsele och Stensele sjukstugor, därest distriktsbarnmorskor tjänstgjort därstädes under ett helt kalenderår och statsbidrag utgått med i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) angivet belopp eller 3 kronor för vård dag under de tre första månaderna samt antingen med 2 kronor eller ock med 1 krona för vård dag för de återstående nio månaderna.

Resultatet av de sålunda gjorda beräkningarna har styrelsen sammanställt i följande tablå:

Sjukstugan i	Antalet beräknade statsbidragsberättigande vård-dagar för helt år	Antalet beräknade ej statsbidragsberättigande vård-dagar för helt år	Beräknad nettoinkomst			
			därest statsbidraget för tid utöver 3 månader minskas till 2 kronor per vård dag		därest statsbidraget för tid utöver 3 månader minskas till 1 krona per vård dag	
			för helt år kr.	för halvt år kr.	för helt år kr.	för halvt år kr.
Byske	1,056	292	4,016	2,008	3,224	1,612
Tärna	448	128	1,712	856	1,376	688
Åsele	878	238	3,329	1,664	2,670	1,335
Stensele	1,232	166	4,336	2,168	3,412	1,706

I anslutning härtill yttrar styrelsen fortsättningsvis:

En jämförelse mellan de enligt alternativ I i den tidigare intagna sammanställningen och de i denna tablå för halvt år beräknade nettoinkomsterna vid barnbördsavdelningarna å nyssnämnda fyra sjukstugor syntes utvisa, att en nedsättning av statsbidraget under nio månader av ett kalenderår med upp till 2 kronor skulle, därest distrikts- eller reservbarnmorska tjänstgjort, komma att väl tillgodose det av Västerbottens läns förvaltningsutskott uttalade önskemålet, att landstinget icke borde komma i sämre läge med statsbidrag till dylik förlossningsanstalt än utan sådant bidrag. Styrelsen ansåge sig dock böra förorda nedsättning med allenast 1 krona för vård dag, avseende den tid utöver tre månader av kalenderåret, varunder distrikts- eller reservbarnmorska utfört sådant arbete vid anstalten, för vilket en särskild barnmorska hade bort vara anställd. I fall, då denna bestämmelse komme att tillämpas, skulle sålunda under ett kalenderår bidraget för de tre första månaderna utgå med belopp, som angivits i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743), och för tid därefter vid barnbördsavdelning å sjukstuga eller å förlossningshem om minst sex vårdplatser med 2 kronor samt vid förlossningshem om högst fem vårdplatser med 1 krona, allt för dag och barnaföderska. Styrelsen ansåge sig böra i detta sammanhang erinra om att enligt i nyssberörda kungörelse meddelad föreskrift statsbidrag ej finge utgå för förlossningshem, som inrymmer högst fem vårdplatser, utan att särskilda skäl därtill äro.

Med hänsyn till svårigheten att för närvarande erhålla nödig barnmorske-

hjälp å vissa förlossningsanstalter funne sig styrelsen vidare böra räkna med möjligheten, att distriktsbarnmorska komme att uppehålla barnmorsketjänst vid barnbördsavdelning å sjukstuga eller å förlossningshem, oavsett det antal vårdplatser avdelningen eller hemmet inrymde. Man syntes numera till och med behöva gå så långt, att man tänkte sig möjligheten av att på en dylik större anstalt två distrikts- eller reservbarnmorskor samtidigt måste inkallas till tjänstgöring och att vardera av dessa finge utföra arbete därstädes, för vilket särskild barnmorska hade bort vara anställd. Skulle så ske och skulle envar av dessa barnmorskors tjänstgöring överstiga tre månader under ett och samma kalenderår, syntes för den tid utöver tre månader under året, varunder den ena distrikts- eller reservbarnmorskan sålunda tjänstgjort samtidigt med den andra, en ytterligare nedsättning av statsbidraget till driften av barnbördsavdelning å sjukstuga eller förlossningshem om minst sex vårdplatser böra ske. Enligt styrelsens mening borde denna utgöra 50 öre per underhållsdag, varför sålunda statsbidraget i dess helhet skulle komma att per underhållsdag utgå med 1 krona 50 öre. Förlossningshem om högst fem vårdplatser syntes i detta sammanhang icke behöva beaktas, enär det vore tillfyllest, att en barnmorska vore fast anställd å dylikt hem.

Då emellertid vid större förlossningsanstalter åtminstone teoretisk möjlighet finnes, att det sammanlagda belopp, varmed statsbidraget enligt det nu framlagda förslaget skulle för år räknat reduceras, överstege det jämlikt lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. till distriktsbarnmorskas avlöning utgående högsta statsbidraget eller 2,100 kronor om året, syntes en föreskrift böra meddelas därom, att nedsättningen av statsbidraget till driften av barnbördsavdelning vid sjukstuga eller förlossningshem icke i något fall finge överstiga, då en distrikts- eller reservbarnmorska utfört sådant arbete vid anstalten, för vilket en särskild barnmorska bort vara anställd, 2,100 kronor samt, då två distrikts- eller reservbarnmorskor samtidigt utfört dylikt arbete, för vilket två särskilda barnmorskor bort vara anställda, 4,200 kronor, allt för kalenderår räknat.

I fråga om distrikts- och reservbarnmorskors tjänstgöring å barnbördsavdelning vid lasarett och barnbördshus anför styrelsen:

Den rådande barnmorskebristen hade gjort det nödvändigt att vid åtminstone en barnbördsavdelning å lasarett, nämligen i Visby, för vilken avdelnings drift statsbidrag ännu varken beviljats eller sökts, inkalla en å två distrikts- eller reservbarnmorskor för utförande av arbete, för vilket särskilda barnmorskor bort vara anställda. Ehuru detta visserligen fölle utanför styrelsens uppdrag, ansåge styrelsen sig dock i detta sammanhang böra föreslå, att de för barnbördsavdelning vid sjukstuga samt förlossningshem förordade bestämmelserna måtte tillämpas jämväl i fråga om barnbördsavdelning vid lasarett. Då sistberörda avdelningar ofta inrymde avsevärt flera vårdplatser än dylika avdelningar å sjukstugor, komme den av styrelsen föreslagna begränsningen till högst 2,100 kronor respektive 4,200 kronor av nedsättningen av statsbidraget till avdelningens drift att här få stor betydelse.

Med hänsyn till de stora barnbördsavdelningar, som ofta finnes å lasarett, samt vikten av att, såvitt möjligt vore, särskilda barnmorskor alltid finnes där fast anställda, förordade styrelsen, att såsom särskilt villkor för statsbidragets utgående för tid utöver tre månader av ett och samma kalenderår, varunder distrikts- eller reservbarnmorska därstädes utfört sådant arbete, för vilket särskild barnmorska bort vara anställd, borde föreskrivas, att styrelsen därtill lämnat sitt medgivande.

Beträffande barnbördshus ansåge medicinalstyrelsen det icke böra ifrågakomma, att distriktsbarnmorska någonsin för längre tid utförde arbete, för vilket särskild barnmorska borde vara anställd. Av denna anledning syntes dessa anstalter icke behöva här beaktas.

Då styrelsen räknat med möjligheten, att den nu föreliggande bristen på barnmorskor inom en icke alltför avlägsen framtid blir avhjälpd, har styrelsen slutligen föreslagit, att, därest föreskrifter i ämnet komme att utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag, dessa bestämmelsers giltighet begränsades till viss tid, förslagsvis fem år. Av praktiska skäl borde bestämmelserna träda i kraft den 1 januari visst år.

Under återopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att följande tillägg måtte göras till kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) angående statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m.:

»Därest vid barnbördsavdelning eller förlossningshem distrikts- eller reservbarnmorska utfört sådant arbete, för vilket en särskild barnmorska bort vara anställd, skall, för den tid utöver tre månader av ett kalenderår, varunder denna tjänstgöring varat, det i § 3 angivna statsbidraget nedsättas med en krona för dag och barnaföderska, dock högst med 2,100 kronor.

Därest vid barnbördsavdelning eller förlossningshem om minst sex vårdplatser två distrikts- eller reservbarnmorskor samtidigt utfört sådant arbete, för vilket två särskilda barnmorskor bort vara anställda, skall, för den tid utöver tre månader av ett kalenderår, varunder denna tjänstgöring varat, det i § 3 angivna statsbidraget nedsättas med en krona 50 öre för dag och barnaföderska, dock högst med 4,200 kronor.

Statsbidrag enligt ovanstående bestämmelser till driften av barnbördsavdelning vid lasarett eller därmed jämställd sjukvårdsinrättning må utgå endast för så vitt medicinalstyrelsen, efter därom av vederbörande gjord framställning, medgivit, att arbetet, i vad det avser tid utöver tre månader av ett kalenderår, får utföras av distrikts- eller reservbarnmorska.

Nu angivna bestämmelser skola gälla för en tid av fem år, räknat från och med den 1 januari 1941.»

Angivna yttranden m. m.

I utlåtande den 21 november 1940 har *statskontoret*, under hänvisning till vad som förekommit i samband med tillkomsten av de på förevarande område gällande bestämmelserna, funnit rimligt, att statsbidrag må utgå till driften av förlossningsanstalt, oaktat vården därstädes ombesörjes av en eller flera distriktsbarnmorskor, till vilkas avlöning statsbidrag utgår. I likhet med medicinalstyrelsen håller emellertid statskontoret före, att det till driften av förlossningsanstalt utgående statsbidraget i dessa fall bör reduceras. Vad styrelsen i sådant avseende föreslagit har statskontoret för sin del biträtt allenast med den jämkningen, att statskontoret ansett reduktionen av driftbidraget böra inträda redan från och med första dagen för distriktsbarnmorskas tjänstgöring å förlossningsanstalt.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har i ett den 28 november 1940 avgivet yttrande — under hänvisning till den sedan 1937 pågående snabba

utvecklingen av den slutna barnbördsvården med därav följande ökad efterfrågan på barnmorskor vid förlossningsanstalterna — inledningsvis betonat vikten av att de ekonomiska mellanhavandena mellan staten och landstingen klarläggas i förevarande hänseende.

Förbundsstyrelsen ifrågasätter till en början, huruvida en minskning av statsbidraget till förlossningsanstalt överhuvudtaget är berättigad för den händelse distriktsbarnmorska tjänstgör å denna. Förbundsstyrelsen utvecklar sina motiv härför sålunda:

Såväl i det befolkningskommissionens betänkande, vilket legat till grund för 1937 års reform på området, som i propositionen i ämnet hade framhållits betydelsen av vidgat samarbete mellan öppen och slutna förlossningsvård. I sådant syfte hade kommissionen bland annat föreslagit anordnande av mindre förlossningshem, där två distriktsbarnmorskor skulle vara stationerade med skyldighet att inom visst område på kallelse biträda även vid förlossning i barnaföderskas hem. Där förutsättningar funnes, borde en liknande form för sammanslagning av den slutna och öppna vården tillämpas även vid vissa mindre barnbördsavdelningar vid sjukvårdsanstalt, t. ex. där en anstaltsanställd barnmorska vore för litet för arbetets tillgodoseende men tvenne barnmorskor för mycket. Ur organisatorisk synpunkt hade kommissionen därvid ansett bäst, att den ena barnmorskan vore helt anstaltsanställd, medan den andra hade till uppgift att biträda i anstaltsvården, endast i den mån hennes arbete ute i distriktet icke lade hinder i vägen härför.

I proposition nr 39 till 1937 års riksdag hade departementschefen anslutit sig till kommissionens förslag men uttalat, att viss försiktighet vore påkallad i fråga om anordnande av smärre förlossningshem med 3—5 platser under tillsyn av två barnmorskor.

Riksdagen hade för sin del understrukit angelägenheten av att nuvarande distrikts- och reservbarnmorskor toges i anspråk jämväl för den slutna barnbördsvården i all den omfattning, som vårdförhållandena och omständigheterna i övrigt medgäve.

Något uttalande, att statsbidraget till driften av de slutna barnbördsanstalterna borde minskas, därest distrikts- och reservbarnmorskor tjänstgjorde å dessa, gjordes varken av kommissionen, departementschefen eller riksdagen, ehuru det måste ha stått klart för dem, att statsbidrag såväl till driften av anstalten som till den där tjänstgörande distrikts- eller reservbarnmorskans avlöning därigenom komme att utgå.

Under sådana förhållanden vore det naturligt, att landstingen bibragts den uppfattningen, att någon reduktion av det statliga driftbidraget ej skulle ske vare sig i fråga om mindre förlossningsanstalter, där vården helt ombesörjdes av distrikts- eller reservbarnmorskor, eller vid större anstalter, där dylika barnmorskor användes för att biträda den anstaltsanställda barnmorskan. Under denna förutsättning hade landstingen uppgjort sina planer för den slutna barnbördsvården. Det vore ej osannolikt, att dessa planer i något fall skulle ha fått en annan utformning, därest nu ifrågasatta restriktioner beträffande det statliga driftbidraget varit kända.

Beaktas måste vidare, att genom utbyggnaden av den slutna barnbördsvården behovet av distriktsbarnmorskor i väsentlig mån komme att reduceras, vilket i sin tur medförde besparingar för staten. När barnbördsavdelningen vid Byske sjukstuga öppnades, kunde exempelvis tvenne distriktsbarnmorskebefattningar omedelbart indragas och ytterligare en tjänst komme nu att slopas.

Vid bedömning av förevarande spörsmål måste enligt styrelsens mening hänsyn även tagas till att det statsbidrag, som utginge till distrikts- och reservbarnmorskornas avlöning, vore otillräckligt. Utgångspunkten för 1937 års reform på barnmorskeväsendets område hade varit, att staten skulle helt bestrida distrikts- och reservbarnmorskornas kontanta löner, medan landstingen skulle gälda deras naturaförmåner. Emellertid hade dessa barnmorskors kontanta minimilöner blivit så låga, att landstingen sett sig nödsakade att bevilja barnmorskorna lönetillskott. Landstingens kostnader för barnmorskeväsendet hade sålunda blivit ej oväsentligt högre än som från början förutsatts.

De omständigheter, som sålunda berörts, tala enligt förbundsstyrelsens mening för att man bör gå synnerligen varsamt tillväga, när det gäller att få till stånd vissa reglerande bestämmelser med avseende å distriktsbarnmorskornas tjänstgöring i den slutna vården och därmed förenade ekonomiska mellanhavanden mellan staten och landstingen. Det av medicinalstyrelsen utarbetade förslaget i detta hänseende anser förbundsstyrelsen knappast hava erhållit en ur landstingssynpunkt fullt godtagbar utformning utan göra vissa modifikationer önskvärda. Särskilt gäller detta de små förlossningshemmen och -avdelningarna. Styrelsen fortsätter härefter:

En utgångspunkt härför torde gällande statsbidragsbestämmelser kunna giva. Det statliga driftbidraget utginge vid förlossningshem med 3—5 platser med 2 kronor för barnaföderska och dag, samt vid barnbördsanstalter med minst 6 platser och förlossningsavdelningar vid lasarett och sjukstugor med 3 kronor. Vid de små förlossningshemmen, med 3—5 platser, hade alltid räknats med att barnmorskevården helt skulle bestridas av distrikts- och reservbarnmorskor. Det vore väl huvudsakligen med tanke härpå, som det statliga driftbidraget bestämts till en krona lägre vid dessa hem än vid övriga förlossningsanstalter. Någon ytterligare minskning av statsbidraget till dessa hem borde under sådana förhållanden ej gärna ifrågakomma.

Då sålunda vid de små förlossningshemmen anlitandet av enbart distrikts- eller reservbarnmorskor för barnmorskevården ansetts motivera en minskning av statsbidraget till 2 kronor per dag, kunde ifrågasättas, att statsbidraget borde reduceras till 2 kronor per dag även vid andra förlossningsanstalter, där barnmorskevården helt uppehöles av distrikts- eller reservbarnmorskor, som ej sysslade med öppen vård. Denna regel kunde emellertid enligt styrelsens mening icke tillämpas utan undantag.

De små förlossningsavdelningarna med högst 5 platser vid sjukstugor vore med hänsyn till barnmorskebehovet otvivelaktigt att jämställa med förlossningshemmen. Behov av en heltidsanställd barnmorska funnes sålunda ej där. Då vidare dylika små avdelningar, såvitt av medicinalstyrelsens skrivelse framginge, funnes eller vore planerade företrädesvis i starkt skatte-tyngda landstingsområden, ansåge styrelsen skäl tala för att ej heller beträffande dessa avdelningar någon minskning av statsbidraget, oaktat detta utginge med 3 kronor per dag, borde göras, då vården helt ombesörjdes av distrikts- eller reservbarnmorskor. Styrelsen vore sålunda i detta hänseende av samma uppfattning, som Kungl. Maj:t tidigare intagit beträffande de små förlossningsavdelningarna i Västerbottens län.

Med hänsyn till föreliggande brist på barnmorskor, vore det, som medicinalstyrelsen framhållit, nödvändigt att använda distriktsbarnmorskor i viss utsträckning jämväl å förlossningsavdelningar vid lasarett. Därför borde enligt medicinalstyrelsens förslag fordras medgivande av ämbetsverket.

Emellertid vore det av vikt, att dylika förordnanden kunde göras utan onödigt uppskov, exempelvis vid hastigt påkommande sjukdomsfall och dylikt. Med hänsyn härtill ställde sig förbundsstyrelsen tveksam mot förslaget, att medicinalstyrelsens medgivande i dessa fall först borde inhämtas.

Förbundsstyrelsen har härjämte utgått från att avdrag icke skall ske vid mera tillfällig tjänstgöring av distrikts- eller reservbarnmorska å förlossningsanstalt, även om tjänstgöringen skulle vara längre tid än tre månader. I likhet med medicinalstyrelsen har förbundsstyrelsen vidare förordat, att där reducering komme att äga rum, densamma skulle maximeras till 2,100 kronor för år. Mot den föreslagna tidsbegränsningen av de nya bestämmelsernas giltighet har förbundsstyrelsen icke haft något att erinra.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla en från *landstingets förvaltningsutskott i Skaraborgs län* den 9 januari 1941 inkommen framställning om statsbidrag till förlossningshemmet i Tidaholm.

Detta förlossningshem, som är fristående och inrymmer sex vårdplatser, började sin verksamhet den 1 maj 1940 men blev först den 15 oktober samma år besiktigt och godkänt av medicinalstyrelsen. Genom beslut den 6 december 1940 förklarade medicinalstyrelsen landstinget berättigat att jämlikt föreskrifterna i kungörelsen den 21 juli 1937 (nr 743) komma i åtnjutande av statsbidrag till hemmets drift från och med den dag efter den 15 oktober 1940, då landstinget styrkt, att en barnmorska, som icke vore distrikts- eller reservbarnmorska, fast anstälts vid hemmet.

I anledning av detta medicinalstyrelsens beslut har förvaltningsutskottet i sin framställning anfört bland annat följande.

Landstinget i Skaraborgs län hade vid upprättandet av sin plan för förlossningsvårdens ordnande och icke minst vid sitt ställningstagande till anordnandet av ifrågavarande förlossningshem — som vore beläget på endast cirka 3 mils avstånd från en i Falköping planerad större lasarettsavdelning för barnbördsfall — icke kunnat undgå beakta de fördelar ur skilda synpunkter, som sammanhänge med ett mindre, fristående förlossninghem, vid vilket vissa förlossningsvården ändock erforderliga distrikts- och reservbarnmorskor skulle kunna stationeras.

I det av landstinget fastställda förslaget till inkomst- och utgiftsstat för förlossningshemmet i Tidaholm, avseende tiden 1 april—31 december 1940, hade räknats med 1,375 vårddagar och en driftkostnad om 8,484 kronor, motsvarande en kostnad av 6 kronor 17 öre per dag och barnaföderska, av vilken kostnad 4 kronor beräknats bliva täckta genom fastställd vårdavgift och författningsenligt statsbidrag. I avlöningsstaten för förlossningshemmet inginge därvid likväl icke avlöningen till någon av de två vid hemmet stationerade distriktsbarnmorskorna.

Under rådande konjunkturförhållanden med därav följande omfattande kostnadsstegringar och sannolikt ofrånkomlig minskning av inflytande skatteintäkter vore det synnerligen vanskligt, därest de av landstingen tillsynes med stöd av gällande författningar beräknade statsbidragen till skilda vårdgrenar icke skulle inflyta. Även om den ekonomiska belastningen å staten under nuvarande förhållanden kunde ingiva vissa farhågor, torde en tidigare icke beräknad överflyttning på landstingen av vissa kostnader för av lands-

tingen omhänderhavda statsbidragsberättigade vårdverksamhetsgrenar knappast vara lycklig eller motiverad.

Förvaltningsutskottet ville såsom sin uppfattning uttala, att anordnandet av Tidaholms förlossningshem — även om statsbidrag utginge såväl till där tjänstgörande distriktsbarnmorskors avlöning som till hemmets driftkostnader i övrigt — jämväl för staten innebure en fördel, enär till stor del tack vare detta förlossningshems tillkomst antalet i hemmets naturliga upptagningsområde tidigare anställda distriktsbarnmorskor redan kunnat minskas med två, varjämte i samband med viss avgång under de närmaste åren ytterligare två dylika tjänster torde kunna indragas. Även om det kunde tänkas, att någon av berörda tjänster skulle kunnat indragas jämväl därest förlossningshemmet icke kommit till stånd, vore det för utskottet uppenbart, att indragningen av i vart fall minst två distriktsbarnmorsketjänster måste anses direkt sammanhänga med förlossningshemmets tillkomst och i anledning därav minskad belastning å de uteslutande i öppen vård inom förlossningshemmets rayon tjänstgörande distriktsbarnmorskorna. Då till varje dylik barnmorska utginge ett statsbidrag om lägst 1,500 kronor och högst 2,100 kronor, föreläge sålunda därigenom för staten en årlig besparing om lägst 3,000 och högst 4,200 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts har förvaltningsutskottet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte, med upphävande av medicinalstyrelsens nämnda beslut, medgiva, att statsbidrag med 3 kronor för dag och patient finge utgå till förlossningshemmet räknat från och med den 1 maj 1940, oaktat barnmorska, som icke vore distrikts- eller reservbarnmorska, ej anstälts vid hemmet. Därest reducering av statsbidraget ansåges böra äga rum, har förvaltningsutskottet hemställt, att bidraget ej må sättas lägre än till 2 kronor för dag och patient, dock att reduktionen icke må överstiga 2,100 kronor för helt år räknat.

I utlåtande den 23 januari 1941 har *medicinalstyrelsen*, under hänvisning till Kungl. Maj:ts förenämnda beslut angående driftbidrag till vissa förlossningsavdelningar vid sjukstugor i Västerbottens län samt till vad styrelsen i sin den 24 oktober 1940 dagtecknade utredningsskrivelse anført, avstyrkt bifall till nu ifrågakvarande framställning.

Slutligen vill jag meddela, att *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1940 framlagt beräkningar angående medelsbehovet för hithörande ändamål under nästa budgetår. Styrelsen har därvid erinrat om att i flertalet av de av styrelsen godkända planerna för förlossningsvårdens tillgodoseende upptagits ett högre antal vårdplatser än som legat till grund för de ursprungliga beräkningarna av medelsbehovet för ifrågakvarande ändamål samt att årskostnaderna för driften av förlossningsanstalterna därför kunde förväntas småningom överstiga det belopp, varmed man ursprungligen räknat, eller 1,525,000 kronor. Då emellertid styrelsen icke funne möjligt att närmare beräkna hur stort belopp, som kunde bliva erforderligt för ändamålet under det kommande budgetåret, syntes det styrelsen lämpligt, att anslaget åter upptoges med samma belopp som under ettvarvt av budgetåren 1938/39 och 1939/40 eller 1,525,000 kronor.

Departementschefen.

Ett av huvudsyftena med 1937 års reform i fråga om förlossningsvården var, såsom landstingsförbundets styrelse framhållit, att åvägabringa en vidgad samverkan mellan den öppna och slutna förlossningsvården. Därvid förut-sattes, att distrikts- och reservbarnmorskorna skulle i viss omfattning tagas i anspråk för tjänstgöring å förlossningsanstalter, vilket ock kommit till uttryck i 4 och 10 §§ lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. I dessa lagrum föreskrives nämligen skyldighet för distrikts- och reservbarnmorska att utan särskild ersättning efter anvisning av barnmorskestyrelsen tjänstgöra å förlossningsanstalt, som drives av landsting eller stad utanför landsting.

Närmare bestämmelser rörande omfattningen och innebörden av denna skyldighet hava icke meddelats. I den grundläggande propositionen i ämnet (nr 39/1937) hava emellertid vissa riktlinjer för samarbetet angivits. Såsom en lämplig form för samverkan mellan den öppna och slutna förlossningsvården i mera glest befolkade trakter förordades sålunda inrättande av s. k. förlossningsrum hos barnmorskor om högst två vårdplatser, där distriktsbarnmorska regelmässigt skulle ansvara för vården jämsides med att hon biträdde vid förlossningar ute i distriktet.

För andra delar av landet rekommenderades anordnande av mindre, fristående förlossningshem om 3—5 vårdplatser, vid vilka två distriktsbarnmorskor skulle stationeras med skyldighet att tjänstgöra jämväl i den öppna vården. Genom användande av denna samarbetsform beräknades bland annat det totala antalet tjänstebarnmorskor kunna nedbringas. I nämnda proposition tillrädde jag emellertid viss försiktighet beträffande denna anstaltstyp, främst med hänsyn till att den kunde leda till alltför stora rayoner med därav följande olägenheter för barnaföderskorna.

Härjämte avsågos distrikts- och reservbarnmorskorna skola i mån av behov biträda å större förlossningshem (om minst sex vårdplatser) samt å barnbördsavdelningar vid lasarett och sjukstugor. Därvid förutsattes som regel, att särskild barnmorska skulle vara fast anställd vid hemmet eller avdelningen, dock ej i fråga om sjukstugeavdelningarna, vilka ofta på grund av sin belägenhet i glest befolkade trakter icke lämpligen kunde göras så stora, att anställande av en särskild barnmorska vore motiverat. I dessa fall finge det alltså bli beroende på omständigheterna, hur barnmorskehjälpen borde ordnas.

Beträffande de ekonomiska förhållandena innebar nyssnämnda proposition, att statens bidrag till driften av samtliga förlossningsanstalter skulle utgå med 2 kronor per dag och patient. Med hänsyn till detta relativt låga bidragsbelopp ansåg jag mig icke böra ifrågasätta någon begränsning av statens driftbidrag i de fall, då distrikts- eller reservbarnmorska anlätades vid förlossningsanstalt, i synnerhet som propositionen jämväl föreslog en sänkning av statens bidrag till avlöning åt distrikts- och reservbarnmorska i förhållande till vad befolkningskommissionen förordat. I anledning av väckta motioner (I: 208 och II: 415), vari hänvisades till de relativt drygare kostnaderna för driften av barnbördsavdelningar vid lasarett och sjukstugor, höjde emellertid

riksdagen driftbidraget vid dylika avdelningar samt fristående förlossningshem om minst sex vårdplatser till 3 kronor för vård dag. Härigenom synes mig läget hava något förändrats. Det torde nämligen knappast kunna bestridas, att de drygare driftkostnaderna vid sistnämnda anstalter bland annat hava sin grund däri, att å desamma som regel kräves en heltidsanställd barnmorska för att vården skall bliva tillfredsställande. Vid sådant förhållande kan det givetvis med visst fog ifrågasättas, huruvida icke statens bidrag till driften av dessa anstalter bör något begränsas i de fall, då distrikts- eller reservbarnmorska, till vilkas avlöning statsbidrag utgår i annan ordning, under ej alltför kort tid anlitas för arbetsuppgifter å förlossningsanstalt, för vilkas tillgodoseende eljest krävts en särskild barnmorska. För egen del finner jag, i likhet med medicinalstyrelsen och statskontoret, en dylik begränsning rimlig, varför jag i princip tillstyrker, att åtgärder i detta syfte vidtagas. Självfallet böra härvid sådana åtgärder undvikas, som äro ägnade att förhindra eller försvåra en vidgad samverkan mellan den öppna och slutna förlossningsvården.

Från nu angivna utgångspunkter torde anledning saknas att till omprövning upptaga frågan om en begränsning av driftbidraget till sådana fristående förlossningshem, vilka inrymma högst fem vårdplatser. Beträffande dessa har, såsom av det anförda framgår, redan från början räknats med att barnmorskevården skulle helt eller delvis ombesörjas av distrikts- eller reservbarnmorskor, vilka jämväl skulle tjänstgöra i den öppna vården. För dessa hem gäller dessutom, liksom för förlossningsrummen hos barnmorskor, det lägre statsbidragsbeloppet av 2 kronor för vård dag, vilket med hänsyn till de senare årens prisstegringar icke torde böra underskridas. Spörsmålet begränsar sig därmed till att avse storleken av driftbidraget till förlossningshem om minst sex vårdplatser samt barnbördsavdelningar vid lasarett och sjukstugor i de fall, då distrikts- eller reservbarnmorska uppehåller barnmorskebefattning därstädes.

Barnbördsavdelningar vid lasarett skola enligt gällande statsbidragsbestämmelser inrymma ett så stort antal vårdplatser, att minst en barnmorska kan beräknas där erhålla full sysselsättning i förlossningsvård. Även vid förlossningshemmen om minst sex vårdplatser torde som regel fast anställd heltidsbarnmorska erfordras. På av medicinalstyrelsen anförda skäl torde man emellertid under nuvarande förhållanden böra räkna med att distrikts- eller reservbarnmorskor, till vilkas avlöning statsbidrag utgår, komma att i anstaltsbarnmorskas ställe handhava vården vid vissa anstalter av denna typ. En sådan anordning kan även framdeles visa sig erforderlig och ändamålsenlig. I dessa fall synes det naturligt, att driftbidraget reduceras med ett belopp, som per vård dag räknat motsvarar kostnaden för en heltidsanställd anstaltsbarnmorska, dock att avdraget icke bör överstiga statens bidrag till avlöning åt en distrikts- eller reservbarnmorska. I betraktande av det genomsnittliga antal vård dagar, som kan beräknas belöpa å en heltidsanställd anstaltsbarnmorska — omkring 2,000 per år och anstalt — förefaller det härvid vara en godtagbar lösning att

i enlighet med medicinalstyrelsens förslag bestämma avdraget till 1 krona per vård dag, dock högst 2,100 kronor för år.

Skulle två eller flera distrikts- eller reservbarnmorskor inkallas å samma anstalt för att fullgöra två anstaltsbarnmorskors arbete, borde i konsekvens härmed avdrag ske med 2 kronor per vård dag intill ett belopp av 4,200 kronor för år. Vissa skäl tala emellertid för att i dessa fall, som torde komma att höra till undantagen, tillämpa en något mildare reduceringsregel. Jag anser mig därför böra biträda medicinalstyrelsens förslag härutinnan, enligt vilket avdraget skulle begränsas till 1 krona 50 öre per vård dag, dock högst 4,200 kronor per år.

Vad jag nu förordat beträffande förlossningshem om minst sex vårdplatser och förlossningsavdelning vid lasarett torde böra äga tillämpning även å sådan förlossningsavdelning vid sjukstuga, som inrymmer minst sex vårdplatser. Vad åter angår sjukstugeavdelning, som inrymmer högst fem vårdplatser, torde sådan avdelning i förevarande hänseende kunna i stort sett jämföras med de mindre förlossningshemmen. Behov av en särskild anstaltsbarnmorska föreligger sålunda som regel icke å dessa avdelningar, och övriga utgifter för avdelningarnas drift synas icke så väsentligt skilja sig från de mindre förlossningshemmens, att de motivera ett högre driftbidrag. Enligt tillgängliga statistiska uppgifter för år 1938 — det senaste år, för vilket officiella siffror föreligga — uppgick sålunda medeldriftkostnaden vid sjukstugorna, fränsett utgifter för nybyggnader och nyanskaffning, till 5 kronor 89 öre för vård dag, medan motsvarande kostnad för tolv mindre fristående förlossningshem, vilka ägdes av kommun eller röda korset, utgjorde 5 kronor 72 öre per vård dag. I de fall, då distrikts- eller reservbarnmorskor helt ombesörja barnmorskevården å ifrågavarande avdelningar, torde därför konsekvensen fordra, att driftbidraget även till dessa avdelningar begränsas till 2 kronor för vård dag.

Såsom en gemensam förutsättning för att avdrag skall ske har jag utgått från att distrikts- eller reservbarnmorskans tjänstgöring å anstalten icke skall vara av tillfällig karaktär eller eljest hava kortare varaktighet. Av praktiska skäl synes det mig härvid lämpligt att, på sätt medicinalstyrelsen förordat, bestämma en viss minimitid, för vilken avdrag icke behöver verkställas. Ehuru den av styrelsen i detta hänseende föreslagna gränsen, tre månader av kalenderåret, för flertalet anstalter kan synas onödigt vid, har jag likväl ansett mig böra godtaga densamma utom i de fall, då barnmorskevården regelmässigt året runt ombesörjes av distrikts- eller reservbarnmorskor. I sistnämnda fall synes mig någon bärande grund för avdragsfrihet under viss tid icke föreligga.

Med hänsyn till önskvärdheten av att särskild barnmorska såvitt möjligt finnes anställd å barnbördsavdelning vid lasarett har medicinalstyrelsen ansett, att såsom villkor för statsbidrags utgående utöver tre månader i de fall, då distrikts- eller reservbarnmorska anlitas i anstaltsbarnmorskas ställe å dylik avdelning, bör fordras medicinalstyrelsens medgivande till anordningen. Häremot har landstingsförbundets styrelse ställt sig tveksam, framför allt med tanke på förhållandena vid hastigt påkommande sjukdomsfall. Onekligen kunna i dylika fall vissa olägenheter uppstå, därest medicinalstyrelsens till-

stånd till barnmorskebefattnings uppehållande genom distrikts- eller reservbarnmorska skall i förväg inhämtas. Enligt min mening torde den av medicinalstyrelsen åsyftade kontrollen lika väl kunna vinnas genom att vederbörande åläggas anmälningsskyldighet i de fall, då distrikts- eller reservbarnmorska under längre tid än tre månader uppehåller barnmorskebefattning å ifrågakarande lasarettavdelningar. Jag förordar därför, att medicinalstyrelsens förslag på denna punkt modifieras på sätt jag här antytt.

De av mig sålunda förordade grunderna innebära såsom allmän regel att, då distrikts- eller reservbarnmorska under längre tid än tre månader per år anlitas för handhavande av barnmorskevården å förlossningsanstalt, statsbidraget utgår med 2 kronor för vård dag, medan detsamma, där särskild barnmorska är anställd och sådan är av behovet påkallad, statsbidraget utgör 3 kronor per vård dag. Det kan givetvis tänkas, att man, i stället för reglering av nu ifrågakarande driftbidrag, verkställde en motsvarande reducering av statens bidrag till distrikts- eller reservbarnmorskas avlöning för den tid, som hon fullgjorde anstaltsbarnmorskas tjänst. Ett dylikt förfaringsätt låter sig emellertid med fördel endast användas i de fall, då distrikts- eller reservbarnmorska är helt tjänstledig för fullgörande av anstaltsbarnmorskas åligganden. Däremot skulle det medföra svårigheter, därest distrikts- eller reservbarnmorska samtidigt hade att tjänstgöra i såväl öppen som sluten vård, vilket oftast torde bli fallet vid sjukstugeavdelningarna. Jag har därför icke upptagit detta förfaringsätt till närmare prövning.

De nya grunderna torde böra lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1941 och i enlighet med medicinalstyrelsens, av landstingsförbundets styrelse utan erinran lämnade förslag, gälla för en tid av fem år. I de fall, då statsbidrag söktes men ännu icke beviljats för tid före den 1 januari 1941, synas de av Kungl. Maj:t den 21 mars 1940 meddelade bestämmelserna böra för nämnda tid tillämpas å sjukstugeavdelningar och förlossningshem om högst fem vårdplatser, medan för övriga förlossningsanstalter de nya grunderna böra vinna tillämpning. Därigenom skulle likställighet vinnas mellan sjukstugeavdelningarna i Norrbottens och Västerbottens län, samtidigt som en tillfredsställande lösning av frågan om statsbidrag till förlossningshemmet i Tidaholm skulle möjliggöras. Jag förutsätter i båda fallen, att statsbidrag enligt dessa grunder kommer att utgå från och med dagen för anstaltens öppnande.

Vad slutligen angår medelsbehovet för nästa budgetår, har medicinalstyrelsen förordat en höjning av ifrågakarande anslag från nuvarande 1,300,000 till 1,525,000 kronor. Enligt min mening föreligga emellertid för närvarande icke tillräckliga hållpunkter för en dylik höjning. Jag förordar därför, att anslaget i anslutning till belastningen för sistförflutna budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Kungl. Maj:ts proposition nr 115.

dels godkänna de ändrade grunder för statsbidrag till driften av förlossningsanstalter, som av mig förordats,
dels ock till Bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av ..... kronor 1,300,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bertha Klemedtson.
